

**BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA DARSLARI ORQALI
O‘QUVCHILARNI KASB – HUNAR TANLASHGA TO‘G‘RI
YO‘NALTIRISH**

Xorazm viloyati Xiva tumani

31 - maktabning texnologiya fani o‘qituvchisi

Abdullayeva Shahida

Boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchisi

Atayeva Gulzor

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi “O‘zbekiston Respublikasi xalq ta‘limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” asosida PF-5712-son Farmoni qabul qilingan. Ta‘lim tizimida mavjud muammolarni bartaraf etish maqsadida qator loyiha va chora-tadbirlar rejasi ishlab chiqilgan. Xususan, umumiy o‘rta ta‘lim muassasalari uchun “Yangi avlod darslik”larini yaratish va “Texnologiya” fanini rivojlantirish masalalari oldinga surilgan.

“Texnologiya” fani bo‘yicha nazariy va amaliy bilimlarni o‘quvchiga qiziqarli, tushunarli qilib, soddalashtirib, oddiydan murakkabga qarab bosqichma-bosqich o‘rgatib borishda har bir o‘qituvchi o‘ziga xos usullardan foydalanishi tabiiy.

Texnologiya fani mutaxassis tayyorlashni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ymaydi, balki, u o‘quvchi shaxsini rivojlanishi uchun vosita hisoblanadi. Buyuk allomalarimiz ham bola shaxsini to‘g‘ri o‘sinishi, rivojlanishi uchun ta‘lim – tarbiya masalalariga katta e‘tibor berganlar. Jumladan Ibn Sino bobomizning fikricha bolaga yoshligidan ma‘lum bir kasb-hunarni o‘rganishga to‘g‘ri yo‘naltirish va buni o‘rgatish, bola kasb hunarni ma‘lum darajada o‘rganib bo‘lgach esa, uni o‘sha paytdan boshlab kasb – hunaridan foydalanishni va mustaqil hayot kechirishni ham o‘rgatib borish lozimligini ta‘kidlagan.

O‘quvchilarni kasb tanlashga yo‘naltirishda “Kasb o‘zi nima?” degan savol tug‘iladi. Kasbga esa quyidagicha ta‘riflar berilgan.

Kasb bu – insonga ma‘lum bir talablar qo‘yuvchi faoliyat turidir.

Kasb – insonni jamiyat tomonidan tan olinishdir

Kasb – tiriklik va tirikchilik manbayi

Boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchisi ham nafaqat o‘quvchilarga ilm – fan olamining dastlabki bilimlarini beradi, balki ushbu jarayonda o‘quvchilarni kasbga yo‘naltiradi. O‘quvchi bolaligidan biror bir kasbga mehr qo‘yadi, uni orzu qiladi, shu kasb egasi sifatida o‘zini tasavvur qiladi.

Kasb tanlash juda muhim masala bolib ko‘pincha o‘quvchilar buni mustaqil hal qila olmaydilar. O‘qituvchilarning ish tajribasi o‘quvchilarni to‘g‘ri kasb tanlashlariga xizmat qilishi va ularga yordam berishi lozim.

Ulardan asosiylari esa quyidagilardan iborat:

1. Darslarda kasb tanlashga yo‘llash. O‘qituvchi o‘quvchilarni texnologiya darslarida bajarayotgan ishi bilan bog‘liq kasblar bilan tanishtiradi.

Masalan: Yangi milliy o‘quv dasturi asosida yaratilgan 1-sinf texnologiya darsida “Uycha qurish” mavzusi orqali o‘quvchilarga quruvchilik kasbi haqida tushuncha beriladi va quruvchi kasbiga nisbatan hurmat hissi shakllantiriladi. Ularning mashaqqatli mehnatlariga havas uyg‘otiladi. Demak 1-sinfdan o‘quvchilarga kasblar haqida tushunchalar texnologiya darslari orqali shakllantiriladi. Hozirgi kunda telefon, kompyuter kirib bormagan xonadon bo‘lmasa kerak. Har bir o‘quvchida kompyuter o‘yinlariga qiziqish katta ekanligi hech kimga sir emas. Ularning shu qiziqishlaridan o‘rinli foydalangan holda o‘quvchilarga 4- sinf texnologiya darsligiga kiritilgan “Muhandis – dasturchi” kasbi haqida tushuncha berish va bu kasbga qiziqish uyg‘otish mumkin. Telefon va kompyuterdagi eng qiziq o‘yinlarni ham dasturchilar yaratganini, dasturchi nafaqat o‘yinlar yaratishi bu yuqori texnik ma’lumotga ega, muhandislik sohasida ham, dasturlash sohasida ham yetarli ma’lumotga ega shaxs ekanligi hozirgi kunda eng mashhur kasblardan biri ekanligini to‘g‘ri tushuntirish lozim.

Texnologiya darsligiga kiritilgan mavzulardan biri bo‘lgan “Zamonaviy kasblar. Marketolog” mavzusi orqali o‘quvchilarga marketolog bu tashkilotning mahsuloti yoki xizmatini bozor talablariga mos darajada olib chiqish bilan shug‘ullanuvchi mutaxassis ekanligi va bu kasb egalariga bizning yurtimizda ham ehtiyoj katta ekanligini tushuntirib o‘tishi lozim.

Boshlang‘ich sinf texnologiya darslarida dizaynerlik, mavzusiga va “Kvilling” hamda “Applikatsiya” usulida turli xil manzaralar, gullar yasashga ham alohida e’tibor berilgan bu esa o‘quvchilarni ijodkorlik qobilyatlarini o‘stirishga va dizaynerlik kasbiga bo‘lgan qiziqishlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu o‘rinda o‘qituvchi o‘quvchilarga dizayner kasbi va ular shug‘ullanadigan ishlar haqida ma’lumot berib o‘tishi lozim. Demak, dizayner – narsa va obyektlarni bezash, ularga rasm chizish, tasvir tushirish bilan shug‘ullanuvchi shaxs.

Bundan tashqari texnologiya darslarida tikuvchilik, to‘quvchilik, kashtachilik mavzulari uchun alohida soatlar ajratilgan bo‘lib o‘quvchilarga ushbu hunar sirlarini dastlabki bosqichlarini o‘rgatish va shunday hunarmandchilik turlari bilan shug‘ullanuvchi insonlarning ish joylariga sayohatlar uyushtirish, ularning mahsulotlari, jamiyatga, oilasiga keltirayotgan foydasi haqida ma’lumotlar berib o‘tish ham ayni muddaodir.

Boshlang‘ich maktablarda texnologiya fanining asosiy vazifalari o‘quvchilarni mehnatga tayyorlash, o‘qitish, va umumiy ta’lim maktablarining boshlang‘ich sinflarida qo‘l mehnatiga o‘rgatish kasblar to‘g‘risida ma’lumotlar berish, davlat ta’lim standartlari talabi bo‘yicha tarbiyalash hamda o‘quvchilarni kasb hunar egasi

bo‘lib yetkazishda nazariy va amaliy bilim berishda mehnat madaniyatini shakllantirishdan tashkil topgan.

Boshlang‘ich sinflarda texnologiya fanidan ajratilgan har bir soatlardan o‘qituvchi shunday mohirlik bilan foydalanishi kerakki mavzular orqali aqliy va jismoniy mehnat turlari bilan tanishtirish bilan bir qatorda kasblar haqidagi dastlabki tushunchalarni o‘quvchilarga yetkazib borishi ham juda zarur. Ayniqsa, o‘qituvchi har bir o‘quvchining kasbga bolgan qiziqishini ertaroq anglab uning qiziqishlarini ham hisobga olib ish ko‘rishi lozim va uning bilim va uquvlarini chuqurlashtirib unga yoqadigan kasbga nisbatan mehr hamda qiziqish uyg‘otishi lozim

Boshlang‘ich ta‘lim o‘quvchilari kasb tanlashdan hali uzoq turadilar. Biroq ular o‘rtasida to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan kasb tanlash ishi shunday bir negiz bo‘lishi kerak – ki, o‘quvchilar yuqori sinflarga o‘tganda, mustaqil hayotga qadam qo‘yganda to‘g‘ri kasb tanlaganlariga amin bo‘lishlari lozim.

Xulosa sifatida qayd etish mumkinki, o‘quvchilarni o‘z vaqtida to‘g‘ri kasbga yo‘naltirish mamlakat taraqqiyotining kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. X.Sanaqulov, D.Xodiyeva. Mehnat va uni o‘qitish metodikasi. – T.; Tafakkur bo‘stoni, 2015, – 71 b
2. I. A. Mannopova, D. M. Sayfunov. Texnologiya Umumiy o‘rta ta‘lim maktablaining 4 – sinfi uchun darslik. – T. ; O‘qituvchi, 2020.
3. Axmedov Ildar Gennadevich “Molodoy ucheniy” № 21. 2019, – 615 b
4. Dilbar Mirahmedova Texnologiya 1 Metodik qo‘llanma. – T – 2021